

Ochrana oznamovatelů - komprehensivní argumentář

Manažerské shrnutí

Ochrana oznamovatelů je klíčový nástroj boje s korupcí, ochrany životního prostředí, boje proti podvodům, praní špinavých peněz a dalším protispolečenským jevům. Pomáhá také firmám předcházet finančním ztrátám za vnitřní podvody, zpronevěru či pokuty. Ochrana oznamovatelů pomáhá nastavit zdravou “speak up culture”, ve které se problémy netutlají, ale aktivně řeší.

Vláda ovšem předložila zákon, který nebude fungovat v praxi. Absence přestupků ve věcné působnosti způsobí zdrcující nejistotu a chilling efekt na straně oznamovatelů a obrovské náklady a komplikovanost na straně firem a úřadů. Kvůli chybějící povinnosti přijímat a prověřovat anonymní oznámení přijdeme o většinu oznámení, typicky těch relevantnějších a závažnějších.

Výsledkem bude formální splnění povinnosti stanovené směrnicí EU za nulového přínosu pro společnost. Firmy si budou stěžovat, že musí nákladně zřizovat oznamovací systémy, které nebudou mít kvůli chybám zákona očekávané přínosy.

Ochrana oznamovatelů obecně

Nejdůležitější data a informace:

- Přes 20 % Čechů se někdy setkalo s nekalým jednáním nebo korupcí v souvislosti se svojí prací.
 - Jen 6 % Čechů takové jednání nahlásilo.
- Čeho se nejčastěji oznámení týkají?
 - Úplatky, drobné krádeže, korupce, daňové podvody, šikana, bezpečnost práce a veřejné zakázky.
- Proč to dnes Češi nenahlašují?
 - Bojí se důsledků (právních, finančních i reputačních)
 - Nevěří, že se něco změní
 - Nevědí, kam a jak se obrátit
- Průměrná evropská firma ztrácí 5 % svých tržeb na interních podvodech.
- Například ze zkušenosti firmy Sportisimo, která zaměstnává 4 tisíce lidí, vyplývá, že správně zavedený nástroj funguje. Za rok fungování zaměstnanci podali více než 180 podnětů, tedy asi 15 měsíčně. Většina z nich není příliš závažná, ale firmě dává možnost zabývat se jimi včas – dříve, než třeba přerostou ve velký průšvih, nebo než je budou zaměstnanci řešit externě.
- Díky oznamovatelům je odhaleno 43 % veškerého neetického jednání v organizacích. To je 3x více než pomocí interního auditu. A dokonce 10x více než pomocí auditu externího.

Nástroj boje s korupcí

Korupci je typicky velmi obtížné odhalit, pokud ji nenahlásí někdo zevnitř, tzn. osoba, která má k dispozici interní informace. Policie typicky začíná vyšetřování korupce na základě podnětu takového oznamovatele, viz např. [kauza Dozimetr](#).

Nástroj pro předcházení ekologických škod

Stále není znám viník v kauze masivního úhynu ryb na řece Bečva a s ohledem na zpackaný postup při vyšetřování státních orgánů dost možná nikdy znám nebude. Závažné relevantní informace o havárii v chemičce Deza, která bezprostředně předcházela úhynu ryb však [přinesli právě oznamovatelé](#) - zaměstnanci Dezy, a to přes doposud neexistující efektivní právní ochranu. Zaměstnanci rovněž hovoří o nespokojenosti s přístupem firmy k ochraně zdraví a životního prostředí.

Kdyby existovala efektivní ochrana oznamovatelů, nejen že by mohla být díky interním informacím oznamovatelů kauza snadněji vyšetřena. Díky včasnému nahlášení nedodržování bezpečnostních předpisů či havárie samotné bychom mohli obdobným katastrofám do budoucna účinně předcházet. Fungující ochrana oznamovatelů tak může výrazně snížit pravděpodobnost, že se bude obdobná kauza znova opakovat.

Dva návrhy zákona

Pokus o implementaci směrnice ve volebním období 2017 - 2021

Návrh zákona transponuje směrnici k ochraně oznamovatelů z 23. října 2019, který měla být implementována nejpozději 17. prosince 2021.

Implementační návrh zákona již v minulosti předložen ministryní Benešovou, resp. vládou Andreje Babiše ve volebním období 2017 - 2021 jako Sněmovní tisk [1150](#) a [1151](#), a to 9. února 2021. S ohledem na vytíženost Sněmovny (ke konci volebního období zůstaly neprojednány stovky tisků) se zákon nepodařilo schválit.

Při projednávání původního návrhu zákona došlo k řadě kol jednání mezi protikorupčními organizacemi a zástupci Ministerstva spravedlnosti, a to na pracovní komisi Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí před i po předložení návrhu zákona do meziresortního připomínkového řízení. Protikorupční organizace opakovaně vznášely řadu připomínek, přičemž řadě z nich bylo vyhověno. Výsledkem bylo vyvážené a přepracované znění zákona, které protikorupční organizace [podpořily s výhradou](#) přetrvávající kritiky spočívající v tom, že externím oznamovacím kanálem by měl být nezávislý orgán, nikoliv Ministerstvo spravedlnosti.

Tehdejší návrh zákona netrpěl hlavními problémy aktuální předlohy, tzn. přestupky spadaly do věcné působnosti a zákon neodůvodněně nerozlišoval mezi podepsanými a nepodepsanými oznámeními (otázka povinnosti přijímat a prověřovat anonymní oznámení).

Implementace ve volebním období 2021 - 2025

Nová vláda Petra Fialy nastoupila do úřadu přesně v den marného uplynutí lhůty pro transpozici směrnice (17. prosince 2021). Nejlogičtější postupem s ohledem na časový tlak by tak bylo urychlené předložení a schválení kvalitního zákona z minulého volebního období.

Bohužel Ministerstvo spravedlnosti se vydalo jinou cestou, totiž přípravnou nového návrhu zákona. Ačkoliv ministerstvo vycházelo z předchozí verze, trvalo do května 2022 než byl návrh zákona předložen do meziresortního připomínkového řízení.

Hlavním smyslem provedených změn bylo osekání zákona na nezbytné transpoziční minimum bez ohledu na celkovou logiku a cíle právní úpravy. Zejména došlo k vypuštění přestupků z věcné působnosti zákona a odstranění povinnosti přijímat a prověřovat anonymní oznámení, jak včas [upozornily protikorupční organizace](#).

Připomínky protikorupčních organizací však byly v průběhu legislativního procesu na ministerstvu a vládě ignorovány, což se stalo předmětem [sílicí kritiky](#). Zákon předložený vládou Petra Fialy je totiž objektivně horší než ten předložený vládou Andreje Babiše.

Dne 14. 11. 2022 návrh zákona projednala Rada vlády pro koordinaci boje s korupcí a v rámci jednoznačného hlasování [doporučila vládě](#) rozšířit věcnou působnost o přestupky a zavést povinnost přijímat a prověřovat anonymními oznámení pro veřejnoprávní instituce (oba body podpořeny 13 z 16 hlasujících členů).

Vláda na svém jednání 23. 11. 2022 doporučení vlastního poradního orgánu ignorovala a návrh zákona schválila bez doporučených úprav, tzn. ve verzi připomínek Legislativní rady vlády, což bylo opět terčem [kritiky protikorupčních organizací](#).

Problémy předloženého návrhu zákona o ochraně oznamovatelů

1) Věcná působnost zákona - přestupky

Věcná působnost se navrhovaným zněním oproti původnímu návrhu zákona zúží na vybrané oblasti protiprávních jednání, které jsou taxativně vymezeny v § 2 odst. 2 navrhovaného znění.

Chilling effect

Vypuštěním přestupků se zásadně zvyšuje komplikovanost posouzení na straně oznamovatele, zda jeho oznámení spadá pod ochranu zákona (respektive pod definici oznámení) nebo nikoliv.

oznamovatelů bude muset rozlišit, zda disponuje informací o možném trestném činu, případně zda se jedná jen o podezření z přestupku. Případně bude určovat, zda se oznámení týká jedné z oblastí vyjmenovaných v § 2 odst. 1 písm. b) nebo nikoliv.

Rozlišení hranice mezi trestným činem a přestupkem může být velice komplikované, proto trestněprávní procesní předpisy využívají institut postoupení věci. Po oznamovateli se tak vyžaduje posouzení věci na úrovni, jaká je požadována po orgánech činných v trestním řízení. Například u trestných činů a přestupků proti majetku bude tato hranice spočívat v rozdílu mezi škodou nikoliv nepatrnou podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, tedy 10 tisíc Kč a škodou, byť jen nepatrně nižší.

Stejně tak může být obtížné určit, zda se daná informace týká například bodu 14 z taxativně jmenovaných oblastí - vnitřního trhu. Teoreticky se může jednat o oblast živnostenského zákona či regulace reklamy, ale také nemusí. Definitivní odpověď přinese až praxe.

V případech, že bude následně vyhodnoceno pověřenou osobou či soudy, že oznámení do věcné působnosti nespadá, **oznamovatel nebude chráněn zákazem odvětných opatření**. Navíc není jasné, zda bude alespoň zachována důvěrnost. Příslušná osoba má povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděla při výkonu své činnosti, podání, které nebude spadat do věcné působnosti však nebude oznámením podle zákona a jeho přijetí tak nemusí být výkonem činnosti příslušné osoby.

Nejistota oznamovatele, zda jeho potenciální oznámení bude spadat pod ochranu zákona či ne, povede k zásadnímu snížení podaných oznámení. Oznamovatelé totiž budou logicky spíše opatrní a při nejistotě, zda získají oznámením ochranu zákona či nikoliv, oznámení nepodají. Reálně tak přijdeme o mnohem více oznámení, než jak by vyplývalo z prosté analýzy legislativního textu.

Uvedeného problému si je vědomo i Ministerstvo spravedlnosti, jak vyplývá z důvodové zprávy předchozí verze zákona: *“V neposlední řadě by zachování věcné působnosti pouze na oblasti stanovené Směrnicí, vedla k nižší přehlednosti a srozumitelnosti návrhu zákona pro jeho adresáty.”*, přičemž je nutné uvést, že takto bylo argumentováno ve prospěch rozšíření věcné působnosti na trestné činy i přestupky.

Administrativní zátěž firem a úřadů

Výše popsaná obtížnost posouzení, zda dané oznámení spadá do věcné působnosti zákona, dopadne rovněž na příjemce oznámení, resp. příslušnou osobu v rámci interního oznamovacího kanálu.

Právě pověřená osoba bude odpovědná za posouzení, zda se jedná o oznámení dle zákona či nikoliv a zda je nutné podle zákona postupovat, například informovat oznamovatele o přijetí, posoudit důvodnost oznámení či navrhnout opatření k nápravě.

Při nesprávném posouzení přitom může hrozit pokuta, např. až 100 000 Kč za neposouzení oznámení dle § 25 odst. 1 písm. b).

Vypuštěním přestupků tak dojde k zásadnímu navýšení administrativní zátěže firem a úřadů, tzn. dojde k přesnému opaku deklarovaného cíle zúžení věcné působnosti. V praxi tak budou firmy i úřady pro zajištění interního oznamování využívat interní právní oddělení či rovnou věc outsourcovat na advokátní kanceláře.

Konkrétní oblasti a příklady, které nebudou pod ochranou zákona

Vypuštěním přestupků ochranu ztratí oznámení o informacích z řady významných oblastí, konkrétně půjde o tyto oblasti a příklady protiprávního jednání:

Pracovněprávní předpisy:

- nahlášení švarcsystému
- pokyn k přesčasům v rozporu se zákonem
- odmítání vyplatit výplatu
- delší desítky přestupků v zákonu o inspekci práce

Přestupky se přitom v této oblasti reálně moc nepostihují, protože je nikdo z obav před odvetnými opatřeními nenahlašuje. Právě v této oblasti by tak mohla ochrana oznamovatelů zásadně pomoci

Střet zájmů:

- Člen vlády se účastní porad mediálního domu (zákaz vlastnit a ovládat média pro členy vlády)
- nahlášení střetu zájmů při hlasování zastupitelstva, Rady a dalších obecních orgánů
- zaměstnanec ministerstva zjistí, že ministr jedná ve střetu zájmů

Hospodaření politických stran a hnutí

- skrytá účast na kampani - skrytě najatá PR agentura, která vede negativní kampaň
- obecně porušení pravidel pro vedení kampaní

Další oblasti, které nebudou spadat do věcné působnosti zákona:

- stavební předpisy
- oblast přestupků proti pořádku ve státní správě

- přestupků proti pořádku v územní samosprávě

Nejasné, zda spadá do působnosti zákona:

- přestupky podle zivnostenskeho zakona (airbnb, uber a dalsi dulezite veci)
- regulace reklamy

Předchozí úvaha zákonodárce

Zákonodárce přestupky stanovuje pro případy protiprávního jednání, které dosahuje určité míry společenské závažnosti. V kontextu zákona o ochraně oznamovatelů je účelné a logické tuto předchozí úvahu zákonodárce využít a působnost zákona vztáhnout na porušení takto stanovené hladiny společenské závažnosti.

2) Anonymní oznamování

Snížení dosavadní úrovně ochrany

Státní orgány anonymní oznámení již dnes přijímají. Počítá s nimi např. nařízení vlády č. 145/2015 Sb. upravující oznamování na ministerstvech. Anonymní podněty samozřejmě přijímá i policie a státní zastupitelství. Orgány činné v trestním řízení posuzují podání (respektive trestní oznámení) podle obsahu, tzn. zda je daná informace relevantní a má následovat prošetření věci. Nikoliv podle toho, zda podání je či není podepsané.

S umožněním anonymního oznamování počítá i návrh Rámcového rezortního interního protikorupčního programu předloženého samotným Ministerstvem spravedlnosti do MPŘ.

Přijdeme o více než polovinu oznámení

Anonymní oznámení tvoří 58 % všech oznámení podle studie [Whistleblowing report 2019](#) (University of Applied Sciences HTW Chur), která zkoumá oznamovací systémy evropských firem. Ve 38 % případů přitom anonymní oznamovatel během šetření oznámení svojí identitu odhalí.

Závažné případy a potřeba faktické ochrany oznamovatele

Podle dostupných studií a zkušeností s již existujícími oznamovacími systémy, anonymní oznámení obvykle týkají závažnějších záležitostí, naopak ztotožněná oznámení se týkají častěji bagatelních věcí. Pokud nebudou anonymní oznámení umožněna, o většinu důležitých oznámení přijdeme.

Čím vážnější je situace, tím spíše oznamovatelé pro svoje bezpečí (nebo pocit bezpečí) potřebují faktickou ochranu v podobě anonymity. Zákonná ochrana v podobě důvěrnosti

často není dostačující. Lze si např. těžko představit, že někdo pod svým jménem nahlásí tak závažné případy jako Dozimetr či havárie v chemičce Deza před otravou Bečvy.

Anonymita nezvyšuje počet šikanózních oznámení

Podle [studie](#) University of Applied Sciences of the Grisons **nemá možnost anonymity vliv na počet nerelevantních oznámení**. Šikanózní oznámení jsou přitom celkově obecně vzácná (pod 8%).

Reakce na vystoupení protistrany

Ministr Pavel Blažek na tiskové konferenci po jednání vlády 23. 9. 20200

PB: *“Ochrana oznamovatelů je úplná novinka, je potřeba, aby zákon vůbec prošel”*

REST: Zákon v ČR sice je novinka, ale to neznamená, že musíme předložit špatný zákon a pak ho opravovat. Můžeme čerpat zkušenosti ze zemí, když ochrana oznamovatelů už teď funguje. Z těchto zkušeností vyplývá, že ochrana oznamovatelů bude fungovat pouze tehdy, když pro ně odstraníme co možná nejvíce překážek, kterým čelí.

Aktuální návrh zákona naopak překážky přidává - znejišťuje oznamovatele, co vůbec lze nahlásit (odstraněním přestupků z věcné působnosti) a požaduje, aby přesně uvedli své osobní údaje (jméno a datum narození), nelze tedy oznamovat anonymně. To může velkou část oznamovatelů odradit.

PB: *“Návrh Benešové neprošel, tomu se chceme vyhnout”*

REST: Návrh Benešové neprošel, protože byl předložen ke konci volebního období v čase, kdy bylo velice náročné jakýkoliv zákon zařadit na pořad schůze. Předchozí vláda zákona prosadit jednoduše nestihla, nejde o to, že by narazil na nějaký odpor.

PB: *“Jiná verze zákona by ve Sněmovně neprošla”*

REST: Není to pravda. ODS je v přístupu k ochraně oznamovatelů nejkonzervativnější stranou vládní koalice. Pokud by tedy lepší návrh zákona předložil ministr za ODS, takový návrh by téměř jistě prošel. Lepší návrh zákona, který by se více blížil předloze z minulého volebního období, by navíc měl větší šanci na podporu opozičního hnutí ANO.

PB: *“To neznamená, že se zakazuje podávání anonymních oznámení. Rozumný zaměstnavatel si samozřejmě bude všimnout i těch anonymních, jen jde o to, že poskytovat ochranu anonymním sdělovatelům lze dost těžko, když nevíme, kdo to je.”*

REST: Podstatou věci a kritiky protikorupčních organizací není poskytování ochrany anonymním oznamovatelům. Ta bude navíc (alespoň co do odvetných opatření) v případě následného odhalení totožnosti uplatněna. Problém spočívá v tom, že nebude povinnost se takovými oznámeními jakkoliv zabývat. Nevznikne tedy povinnost takové oznámení prověřit a případně ho předat příslušnému orgánu k zahájení oficiálního řízení.

Navíc zákon jasně stanovuje, že oznamovatel se musí identifikovat jménem a datem narození, případně se jinak jednoznačně identifikovat.

Oznámení by měla být posuzována podle obsahu - zda jsou relevantní a přináší závažné skutečnosti nebo ne. Nedává smysl oznámení posuzovat podle toho, zda jsou nebo nejsou podepsaná.

Předseda klubu Marek Benda (ODS) v pořadu Pro a proti 29. 11. 2022

- jedná se o parafráze, nikoliv úplné citace

MB: *“Pamatuji si z minulého režimu na udavače, domovní důvěrníky a spolupracovníky státní bezpečnosti, ti, kdo udávají, nejsou vždy ti hodní.”*

Rest: Ochrana oznamovatelů se týká odhalování a řešení problémů ve společnosti, naopak nelze mluvit o ochraně současného režimu či současné vlády před kritikou. Moderním oznamovatelům měli spíše blíže disidenti, kteří poukazovali na problémy komunistického režimu a čelili za to odvetným opatřením, např. byli vyhozeni z práce.

Ochranu oznamovatelů jako první uzákonily USA a VB - ani jedna země nemá komunistickou minulost. Whistleblowing reaguje na běžné lidské chování - když někdo odhalí informace o nekalém jednání, častou reakcí bývá snaha vyřídit si to s oznamovatelem namísto řešení problému.

MB: *“Nemám rád anonymitu, stát se anonymními oznámeními zabývat nemá. Nevidím v tom logiku, je to mantra protikorupčních organizací”*

Rest: Anonymními oznámení se stát zabývá už teď. Asi polovina trestních oznámení policii a státnímu zastupitelství jsou oznámení anonymní. Orgány činné v trestním řízení se jimi samozřejmě vážně zabývají, protože podání posuzují podle obsahu, nikoliv podle toho, zda je podepsané. Stejně tak nařízení vlády počítá s anonymními oznámeními na ministerstvech a s anonymitou počítá i protikorupční strategie vlády.

Anonymní oznámení představují podle dostupných dat cca polovinu podaných oznámení, typicky se týkají závažnějších informací než oznámení podepsaná. Je to logické, čím o vážnější věc se jedná, tím spíše oznamovatel potřebuje pro pocit bezpečí anonymitu. Z výzkumů rovněž nevyplývá, že by možnost anonymního oznámení zvyšovala procento přijatých šikanozních oznámení.

MB: *“Nechceme rozšiřovat zákon příliš nad rámec směrnice. Nejsem nadšeným příznivcem tohoto zákona, implementujeme v minimálním rozsahu a uvidíme, jak bude zákon fungovat v praxi.”*

Pokud budeme záměrně směrnici implementovat jen minimalisticky a formalisticky, ochrana oznamovatelů v praxi fungovat skutečně nebude, protože bude stále pro oznamovatele existovat příliš překážek a nejistot. Argumentace osvědčením zákona v praxi je tak zcela účelová. Aby zákon vůbec mohl v praxi fungovat, potřebujeme rozšířit jeho působnost na všechny přestupky i anonymní oznámení.

MB: *“Že bude ochrana pro dopravní přestupky bude na hranici vtípu”*

Rest: Ochranu zákona budou mít jen ta oznámení, která budou mít souvislost s prací. Tedy například člověk, který půjde po ulici a bude nahlašovat špatně parkující auta, **nebude** mít ochranu zákona.

MB: *“Vždy bude muset oznamovatelů posuzovat, jestli se jedná o trestný čin či zvláště závažný přestupek, proto jsou tam některé oblasti, například protikorupční, dané celé.”*

Rest: Rozlišení trestného činu a přestupku může být velice náročné i pro správní orgány a soudy a proto právní řád nikde po soukromé osobě takové rozlišení nechce. Právě proto musí být v působnosti zákona zahrnuty všechny přestupky, pak také rozlišení oznamovatelů nebude muset činit.

Protikorupční oblast jako celek v zákoně obsažena **není**, alespoň ne v širším pojetí korupce. Pod ochranou zákona sice budou oznámení korupční trestných činů, ale pod ochranou nebude například oblast střetu zájmů či hospodaření politických stran. Pod kontrolou tak nebude např. oznámení, že člen vlády v rozporu se zákonem řídí média nebo např. oznámení, že politická strana si v rozporu se zákonem najala PR agenturu na nepřiznanou negativní kampaň.

Vyvracení mýtů

„Whistleblowing je zbytečnost“

- Ne – whistleblowing je nejefektivnější nástroj boje proti korupci a neetickému jednání. Je díky němu odhaleno 43 % veškerého neetického jednání v organizacích, 3x více než interním a 10x více než externím auditem. Navíc funguje jako skvělá prevence. Správně fungující whistleblowing dokáže ušetřit organizacím i státnímu rozpočtu miliardy.

„Whistleblowing poškozují podnikatele“

- Ne – průměrná evropská firma ztrácí 5 % svých tržeb na interních podvodech. Díky dobře nastavenému anonymnímu whistleblowingu dokáží firmy velké části z těchto nákladů předejít. Díky internímu whistleblowingu neproniknou problémy na veřejnost nebo do médií, podnikatel má šanci vše včas vyřešit interně. Firmy díky oznamovatelům chrání svoji pověst i majetek. Pomáhá majitelům firem, aby měli ve své firmě pořádek. Mnohé firmy dokonce řeší, že by chtěly whistleblowing dobrovolně zavést, ale obávají se reakce některých zaměstnanců. Proto vyčkávají na zákon, který jim k tomu dá oficiální důvod.

„Anonymní whistleblowing se bude zneužívat“

- Ne – ze zkušeností firem (podle informací společnosti Nenech to být, poskytující nástroje a poradenství pro interní oznamování) se to prakticky neděje. Pokud to nějaký zaměstnanec zkusí, tak pouze v naštvanosti. Jakmile pověřená osoba chvíli počká a zeptá se na detaily, obvykle vezme svůj podnět zpět.
- Podle průzkumu Expolink 2019 se se zneužíváním systému 92 % oslovených firem nesetkalo nikdy, nebo jen příležitostně. Z průzkumu EY a AMSP 2021 u 169 českých firem dokonce plyne, že až 96 % společností se s pokusy o zneužití systému setkává minimálně.

„Anonymní oznámení se nedají prošetřit“

- Ne – po světě fungují stovky technologických řešení, které nabízejí anonymitu oznamovatelům a současně umožňují návaznou komunikaci i prošetření. Některé jsou dokonce dostupné zdarma.
- Například českou aplikaci Nenech to být (v zahraničí FaceUp), kterou původně vytvořili žáci gymnázia jako pomoc obětem šikany, používá přes 2 500 organizací ve 25 státech, bez problému skrz ni prošlo 10 000 anonymních oznámení.
- Současně platí, že anonymní oznámení můžete přijímat třeba na e-mail, skrz který se můžete doptat na detaily, a vše kvalitně prošetřit.

„Firma se přece může sama rozhodnout, jestli bude anonymní oznámení přijímat“

- Ne – to zaměstnanci řešit nebudou. Žádný oznamovatel nebude riskovat prozrazení tím, že by se vyptával kolegů, nebo někde hledal, jaká interní pravidla jeho zaměstnavatel má. Oznamovatel se bude držet zákona, ze kterého zjistí, že s anonymy se nepočítá. Rovnou se tedy obrátí na externí možnosti, čímž firmě zatopí mnohem víc, než kdyby věděl, že se jeho anonymním podnětem bude firma ze zákona zabývat, a napsal by interně.

„Aktuální podoba zákona snižuje administrativní zátěž podnikatelům“

- Ne – z aktuální podoby zákona nikdo kromě právníků nepochopí, kterého oznámení se legislativní ochrana týká, a kterého ne. Firmy budou muset vyhodnocování přenechávat advokátním kancelářím, které si účtují tisíce korun za každý jeden podnět, nebo až stovky tisíc za celoroční správu systému.

- Pokud se znění zákona zjednoduší a ochrana se bude týkat i přestupků či anonymních podnětů, zvládne správu systému v rámci své pracovní náplně i interní personalista.
- Současně největší administrativní a finanční zátěž není přijetí anonymního oznámení a jeho prošetření, ale řešení problémů, které firmě nastanou, pokud jim to oznámení nikdo nepošle - ať už ze strachu o prozrazení identity, nebo protože nepochopí, jestli na ochranu má nárok.
- Zákon bez anonymity a přestupků ve věcné působnosti povede k tomu, že zaměstnanci firem nebudou důvěřovat interním oznamovacím kanálům, a místo aby "špinavé prádlo prali ve firmě", obrátí se na externí oznamovací kanál ministerstva, na policii, inspekci, do médií nebo na neziskové organizace. To bude pro podnikatele reálný problém - naopak každé anonymní oznámení, které jim přijde interně, může mít pro firmu cenu zlata. Slovenský úřad na ochranu oznamovatelů dostal za půl roku hned 200 podnětů. Dejme podnikatelům šanci dozvědět se o problémech jako první.

„Anonymita je pro firmy nákladná“

- Nákladné je zajistit ochranu oznamovatelům, kteří anonymní nejsou. Nákladné je řešit pokuty, pokud lidskou chybou unikne identita oznamovatele. Nákladné je řešení skandálů z toho, že oznamovatel raději oznámí externě. Nákladné jsou všechny problémy, které zůstanou neodhaleny. Stojí 5 % tržeb.

„Zákon nemůže chránit někoho, jehož identitu neznáme“

- Oznamovatel by měl mít na výběr ze dvou možností: jestli bude chtít podnět oznámit anonymně a místo zákonné ochrany bude chráněn technicky, anebo podnět oznámí důvěrně a bude věřit v ochranu zákonem.
- Důležité je, aby měly firmy povinnost anonymní podněty prošetřovat, a anonymní oznamovatel tak nemusel zvažovat velká rizika možného oznámení.

„Nemůžeme zahrnovat přestupky, to je třeba přecházení na červenou“

- S tím se ani nepočítá - Ochrana zákona budou mít jen ta oznámení, která budou mít přímou souvislost s prací. Tedy například člověk, který půjde po ulici a bude nahlašovat špatně parkující auta, nebude mít ochranu zákona.

„S práskáním jsme se setkávali za minulého režimu“

- Ochrana oznamovatelů se týká odhalování a řešení reálných problémů ve společnosti. Nevztahuje se na nikoho, kdo by oznamoval falešné informace s cílem vlastního obohacení. Oznamovatele dnešní doby tedy nejde přirovnat k udavačům z minulého režimu, ale naopak k tehdejším disidentům, kteří se snažili na problémy upozornit a čelili za to odvetným opatřením, např. byli vyhozeni z práce. Ti si ochranu zaslouží.

„Firmy ani stát se jednoduše anonymními oznámení zabývat nemá“

- Anonymními oznámení se stát zabývá už teď. Asi polovina trestních oznámení policii a státnímu zastupitelství jsou oznámení anonymní. Orgány činné v trestním řízení se jimi samozřejmě vážně zabývají, protože podání posuzují podle obsahu, nikoliv podle toho, zda je podepsané. Stejně tak nařízení vlády počítá s anonymními oznámeními na ministerstvech a s anonymitou počítá i protikorupční strategie vlády.
- Také firmy už nyní anonymní oznámení přijímají, tvoří dokonce větší část všech podnětů, které jim přijdou. Pokud se schválí zákon, který s anonymi nepočítá, zaměstnavatelé o tyto cenné podněty přijdou - oznamovatelé budou zmatení a raději se s problémem nesvěří.